

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

MODEL 2014

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 11 bladsye.

AFDELING A: KORTVRAE**VRAAG 1:**

1.1	1.1.1	D	(1)
	1.1.2	C	(1)
	1.1.3	A	(1)
	1.1.4	B	(1)
	1.1.5	D	(1)
	1.1.6	B	(1)
	1.1.7	A	(2)
	1.1.8	D	(1)
	1.1.9	B	(1)
	1.1.10	D	(1)
	1.1.11	B	(1)
	1.1.12	C	(1)
	1.1.13	B	(1)
	1.1.14	A	(1)
	1.1.15	A	(1)
	1.1.16	B	(1)
	1.1.17	C	(1)
	1.1.18	D	(1)
	1.1.19	B	(1)
1.2	1.2.1	C	(1)
	1.2.2	F	(1)
	1.2.3	D	(1)
	1.2.4	A	(1)
	1.2.5	G	(1)
	1.2.6	B	(1)

1.3	1.3.1	Voltitel-eienaarskap	(1)
	1.3.2	Klousule	(1)
	1.3.3	Regspersoon	(1)
	1.3.4	Aktekantoorfooie	(1)
1.4	A, B, C, F, J		(5)
1.5	1.5.1	vesels	(1)
	1.5.2	Hennep	(1)
	1.5.3	billike	(1)
	1.5.4	Omskepping	(1)
	1.5.5	Kleredragkode	(1)
			[40]

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1	2.1.1	(a) Inflasiekoers	
		<ul style="list-style-type: none"> Die inflasiekoers is die persentasie✓waarteen die prys van goedere en dienste styg✓ Die jaarlikse persentasieverandering✓ in die verbruikersprysindeks✓ 	(2)
		(b) VPI	
		<ul style="list-style-type: none"> Die VPI is die verbruikersprysindeks✓ Dit is die instrument wat gebruik word om die verandering in die ekonomie/lewenstandaard te meet/dit toon die verandering in die prys van 'n groep produkte en dienste✓ 	(2)
	2.1.2	<ul style="list-style-type: none"> 9,4% styging in watertariewe✓ 7,2% styging in elektrisiteitstariewe✓ 84c per liter styging in die prys van petrol✓ 	(3)
	2.1.3	<ul style="list-style-type: none"> Die verbruikers sal minder besteebare inkomste hê✓ Pensionarisse sal die swaarste kry omdat die rente op hulle beleggings minimaal sal wees. ✓ Soos wat pryse styg, koop mense minder en die ekonomie ly daaronder. ✓ Vervaardigers sal moontlik hul produksie moet verminder, ✓ wat weer sal veroorsaak dat mense hul werk verloor. ✓ 	(3)

- 2.1.4
- Hulle moet meer betaal vir goedere en dienste/Hulle uitgawes is meer✓
  - Die lewenskoste styg✓ omdat water- en elektrisiteitstaries styg✓
  - Die styging in die petrolpryse✓ lei tot 'n algemene styging in die prys van die verbruikersgoedere✓
  - Verbruikers leen geld om vir daaglikse uitgawes te betaal. ✓ Hul skuld eskaleer/word meer ✓ en dit word bykans onmoontlik om die skuld te delg/betaal. ✓

(Enige 6)

(6)

- 2.1.5 Verbruikers moet minder bestee deur:
- Hulle voedsel self voor te berei/klere self te maak/groente te plant in plaas van hierdie produkte/items te koop. ✓
  - Brandstof/petrol te bespaar deur nie te jaag nie/gereeld die motor te laat diens/stap in plaas van ry. ✓ (verbeterde brandstofverbruik)
  - Items se hergebruik of herwinning kan geld spaar. ✓
  - Nie luukse items koop nie✓
  - Indien verbruikers hul uitgawes verminder, sal hulle geld hê om te spaar✓

[Die leerders moet die probleem identifiseer en iets nuuts genereer/iets nuuts aanbied (wat nie in die uittreksel is nie).]

(4)

[20]

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

- 3.1 3.1.1 • Die voedselproteïen ✓ wat 'n allergiese reaksie/reaksie in die immuunstelsel veroorsaak ✓ word 'n allergeen genoem. (2)
- 3.1.2 • Die emulgeermiddel verhoed dat die olie en water (in margarien) skei ✓
• Die emulgeermiddel verskaf 'n egalige tekstuur ✓ (in die margarien) (2)
- 3.1.3 • Bestraling elimineer/vernietig enige skadelike bakterieë ✓
• As kruie nie bestraal word nie, kan die voedsel waarby dit gevoeg word, ook besmet word. ✓ (2)
- 3.1.4 • Die natrium/soutinhoud is hoog, dus nie geskik nie. ✓ (1)
- 3.1.5 • Produk B ✓
• Dit bevat meer proteïene ✓ as produk A, en sal die immuunstelsel versterk ✓
• Die margarien verskaf Vitamien A ✓, Vitamien D ✓ en Vitamien E ✓. Hulle is almal anti-oksidente ✓ wat verhoed dat die selle beskadig word ✓ (5)
- 3.1.6 Die vetinhoud van Produk A is minder ✓ omdat:
• Afgeroomde melk in plaas van volroommelk gebruik is ✓
• Laevetroom in plaas van room is gebruik ✓
• Dit bevat nie margarien nie ✓ (4)
- 3.1.7 • Laktose/melksuiker, die koolhidraat in melk, sal nie verteer word nie ✓ (1)
- 3.2 3.2.1 • Die vernouing, ✓ verdikking ✓ en verharding ✓ van die are as gevolg van die opbou van vetneerslae staan bekend as aterosklerose. (3)
- 3.2.2 • Deur die hoeveelheid diervet/rooivleis/laevet-suiwelprodukte ✓ te verminder omdat dit versadigde vette bevat, kan die vernouing van die are verhoed word ✓ en gevolglik kan dit 'n hartaanval/beroerte verhoed ✓ (3)
- 3.3 3.3.1 • Voedselsekerheid is individueel se vermoë om genoeg/voldoende voedsel/kos te kry/Alle mense moet toegang tot kos hê ✓
• Te alle tye/daaglik ✓
• Vir 'n aktiewe, gesonde leefstyl/om 'n gesonde aktiewe leefstyl te handhaaf ✓ (3)
- 3.3.2 • Verhoogde voedselprijs ✓ as gevolg van 'n styging in produksiekoste ✓, die styging van die petrolprys ✓, 'n styging in elektrisiteitstawe ✓, 'n styging in lone van plaaswerkers ✓
• Ekonomiese klimaat – meer mense sonder werk ✓ (2)

(Enige 2) (2)

3.4 Koste

- Geneties gemodifiseerde voedsel is goedkoper ✓ omdat die produksiekoste laer is ✓

Rakleef tyd

- Geneties gemodifiseerde voedsel het 'n langer rakleef tyd. ✓ (2)

3.5

3.5.1

- Stadige metabolisme/hormonale probleem ✓
- Genetiese invloed ✓
- Energiewanbalans – eet meer as nodig ✓
- Oormatige kilojoule-inname ✓
- Geen oefening ✓

(Enige 2) (2)

3.5.2

- Kies lae GI-koolhidraatvoedsel ✓ omdat dit met gewigsverlies help. ✓
- Eet meer veselryke voedsel ✓ omdat dit 'n mens volmaak en die gevoel van honger vertraag. ✓
- Verminder suikerinname, versoete voedsel en versoete drankes ✓ omdat dit baie kilojoules bevat. ✓
- Neem meer peulgroente in; ✓ dit het 'n lae GI-waarde, is vullend en laag in vet. ✓
- Eet gesonder kosse ✓ omdat dit meer vitamienes en minerale bevat ✓/eet minder gemorskos ✓ omdat dit baie energierijk/hoog in suiker en vet is, en min vitamienes bevat ✓.

[Die leerders moet die probleem identifiseer en iets nuuts genereer/iets nuuts aanbied (wat nie in die uittreksel is nie).]

(Enige 8) (8)

[40]**VRAAG 4: KLEDING**

4.1

4.1.1

Mode

- Die styl ✓ wat deur 'n spesifieke groep mense ✓ op 'n gegewe tydstip/plek aanvaar word ✓
- Die kledingstyl ✓ wat die meerderheid mense ✓ op 'n gegewe tydstip dra ✓

(3)

4.1.2

Retrospektiewe mode

- Verwys na klere wat die style van 'n vorige era naboots/getroue weergawes van ouer kledingstukke is ✓ en kan nuut of tweedehands wees. ✓
- Word ook klassiek-outyds of retro genoem. ✓

(3)

4.2

- Dit is duur ✓
- Uitspattige style ✓

(2)

4.3

- Die klere moet 'n professionele beeld/voorkoms projekteer/positiewe persoonlike voorkoms ✓ wat toon dat die persoon die werk sal kan doen/opgewasse is om die werk te doen ✓

(2)

- 4.4 4.4.1
- Verminder die gebruik van natuurlike hulpbronne soos water wat in die verbouing van gewasse gebruik word. ✓
  - Verminder die gebruik van natuurlike hulpbronne soos petroleum wat in die vervaardiging van nuwe kleding- en tekstielstowwe gebruik word ✓
  - Verminder die gebruik van chemikalieë wat gebruik word om nuwe tekstielstowwe te vervaardig ✓
  - Verminder besoedeling wat deur die vervaardigingsprosesse veroorsaak word ✓
  - Verskaf goedkoop klere vir mense met 'n lae inkomste (tweedehandse klerewinkels) ✓
- (Enige 2) (2)
- 4.4.2
- Gee aan mense wat dit nodig het. ✓
  - Gee aan liefdadigheidsorganisasies/kerke om te verkoop/versprei. ✓
  - Gee aan herwinningsdepots wat ou klere inneem ✓
  - Gebruik vir vloerlappe. ✓
  - Items kan losgetrek word en as garing gebruik word. ✓
  - Kan as stopsel vir kussings/stoffeerwerk gebruik word. ✓
- (2)
- 4.5 4.5.1 **Verbruikers**
- Die items/produkte mag swak kwaliteit produkte wees ✓ en die verbruiker mag dalk meer spandeer om ander/nuwe items te koop. ✓
  - Mense kan hul werk verloor ✓ as vervaardigers produksie verminder ✓
- (2)
- 4.5.2 **Vervaardigers**
- Kan baie verkope/miljoene rande verloor ✓ omdat die mark oorlaai word met goedkoop nabootsings van die items/produkte. ✓
  - Die swak kwaliteit van die items ✓ het 'n negatiewe impak op die oorspronklike vervaardiger se reputasie. ✓
- (4)
[20]

VRAAG 5: BEHUISING

- 5.1 5.1.1
- Vrystaande woning/voltitelhuis – is ideaal vir kinders, baie ruimte ✓
  - Veilige tuin/automatiese/geëlektrifiseerde heining, toegangsbeheer – veilige plek vir kinders om te speel ✓
  - Groot tuin met swembad – ideaal vir kinders ✓
  - Naby skool – kinders kan skool toe loop ✓
- (4)
- 5.1.2
- Om seker te maak dit pas by die huurder se behoeftes en begroting ✓
  - Om al die foute in die huis te identifiseer voordat die huurder intrek, ✓ anders kan die eienaar aanvaar dat die huurder die eiendom beskadig het ✓ en hom/haar daarvoor verantwoordelik hou. ✓
- (4)

- 5.2   5.2.1   Eienaarskap
             5.2.2   Privaatheid
             5.2.3   Onderhoud

Die eienaar van die voltitel-eiendom is die wettige eienaar van die huis en die grond wat dit omring, terwyl die eienaar van die deeltitel-eiendom die wettige eienaar van die eenheid is en 'n aandeel het in die algemene eiendom. ✓
 Die voltitel-eiendom is baie privaat omdat die huis 'n vrystaande woning is. ✓
 terwyl die eienaars van die deeltitel-eiendom slegs privaat is in hulle eie leefruimte. ✓ Die gemeenskaplike areas, bv. die swembad, word met die ander inwoners gedeel. 'n Gesin wat in 'n voltitel-woning woon, het die voordeel dat hulle tuin en omringende area ook privaat is. ✓ Ongelukkig is die gesin wat in die vrystaande huis woon, self verantwoordelik vir die onderhoud van die huis en tuin. ✓ terwyl die gesin wat in 'n deeltitel-eiendom woon, slegs hulle eie eenheid moet onderhou. Die gemeenskaplike areas word deur die regspersoon onderhou. ✓

(Minus 1 punt as die leerder nie 'n paragraaf geskryf het nie.) (6)

- 5.3   5.3.1   **Aanvangsfooi**

Die fooi wat die bank hef. ✓ om die dokumente reg te kry en die lening te verwerk. ✓ (2)

- 5.3.2   **Okkupasiehuur**

- Indien die koper in die huis intrek voordat die lening geregistreer is. ✓, moet hy/sy okkupasiehuur aan die verkoper betaal. ✓ (2)

- 5.4   • Kan minder kos as om 'n huis te koop. ✓
             • Die eienaar kan die huis ontwerp om by sy/haar behoeftes te pas. ✓
             • Die nuutste ontwerpe en tegnologie kan ingesluit word. ✓
             • 'n Omgewingsvriendelike huis kan gebou word. ✓
             • Die huis kan gebou word volgens die eienaar se skedule. ✓
             • Indien die fondse te min is, kan die bouwerk 'n ruk lank gestaak word. ✓
             • Dit is 'n belegging. ✓ (4)

- 5.5   • Maak seker die instruksie-handleiding is ingesluit. ✓
             • Inspekteer die toestel na aflewering. ✓
             • Lees die instruksie-handleiding deeglik en volg die instruksies. ✓
             • Bêre die kwitansie, waarborg en instruksie-handleiding op 'n veilige plek. ✓
             • Voltooi die registrasiekaart en stuur dit terug na die vervaardiger. ✓
             • Lees die waarborg en neem kennis van die geldigheid daarvan. ✓
             • Hou die toestel skoon. ✓
             • Indien nie tevrede nie, volg die korrekte prosedure om te kla (die verbruiker het die reg om die item binne 6 maande terug te neem om dit te laat herstel/vervang/vergoed.) ✓

(Enige 4) (4)

5.6	5.6.1	Tipe	(2)
	5.6.2	Grootte	(2)
	5.6.3	Ontdooiingstelsel	(2)

'n Koelkas met vrieskompartemente bo en onder gebruik minder elektrisiteit as sy-aan-sy-eenhede ✓ en 'n koelkas met 'n ysmaker gebruik meer elektrisiteit. ✓ 'n Eenheid wat die regte grootte is, sal minder elektrisiteit gebruik. ✓ Deur elektrisiteit te bespaar, sal die verbruiker geld bespaar. ✓ 'n Koelkas wat met die hand ontvries moet word ✓, gebruik minder elektrisiteit, bespaar dus geld en is ook omgewingsvriendelik. ✓

(Minus 1 punt as die leerder nie 'n paragraaf geskryf het nie.) (6)

- 5.7
- Mikrogolfoonde het maklik hanteerbare knoppe ✓ wat dit verbruikersvriendelik vir mense in rolstoele maak. ✓
  - Die oond word nie warm nie ✓ dus kan die verbruiker hom-/haarself nie brand nie ✓
  - Die keramiek-emaalje-afwerking ✓ maak maklik skoon. ✓
  - Die mikrogolfoond kan op 'n rak wat beweegruimte onder het, geplaas word sodat die rolstoel maklik onder die rak kan beweeg ✓ op 'n hoogte wat geskik is vir die persoon in die rolstoel, ✓ dit sal moegheid verminder. ✓
- (8)
- [40]**

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

- 6.1
- Dit is die spesifieke groep mense ✓ wat die produk sal wil koop. ✓ (2)
- 6.2
- Dit is 'n geskrewe beskrywing van die item wat geproduseer gaan word. ✓ Dit sluit die grootte in, ✓ hoe dit sal lyk, ✓ watter materiaal gebruik sal word om dit te produseer, ✓ hoe dit gemaak sal word ✓ (Enige 2) (2)
- 6.3
- Die aanvangskoste sluit enige koste in wat betaal moet word om die besigheid te begin ✓, bv. registrasiefooie, ✓ besigheidslisensie, permit, aanvangsvoorraad, ens.
  - Bedryfskoste sluit salarisse, ✓ lone, skryfbehoeftes, ✓ telefoon, petrol, huur, elektrisiteit, water, skoonmaakgereedskap, ens. in. (4)
- 6.4
- Verkoopprys:**
- $R450,00 + R75,00 + R56,00 + R25,00 \checkmark (25c \times 100) + R25,00 + R80,00 \checkmark$
 $(R10 \times 8) = R711,00 \checkmark$
 $R711,00 \times 20\% \checkmark = R142,20 \checkmark$
 $R711,00 + R142,20 \checkmark = R853,20 \checkmark$
 $R853,20 \div 100 \checkmark = R8,53$ afgerond tot $R9,00 \checkmark$ (9)
- 6.5
- Om mense bewus te maak van die produk/om belangstelling te wek ✓
  - Om klante te oortuig om die produk te koop ✓
  - Om die mark uit te brei ✓
  - Om enige verandering/uitbreiding van die besigheid bekend te stel ✓ (Enige 2) (2)

- 6.6
- Dit moet die oog vang/aandag trek✓
  - Dit moet uitstaan by ander soortgelyke produkte✓
  - Dit moet geskik wees vir die doel/produk/geskikte grootte/geskikte vorm✓
  - Dit moet sterk en goed ontwerp wees✓
  - Dit moet vir alle kleinhandelaars geskik wees/maklik op rakke geplaas kan word✓
  - Moet lugdig wees as produk vog kan absorbeer/beskerm teen stof, UV-strale, vog, uitdroging, kontaminasie/besmetting✓
  - Moet produk skoon, vars en veilig hou tydens rakleef tyd✓
  - Maklik hanteer, oop en toe maak✓
- (Enige 3) (3)
- 6.7
- Dink aan maniere om oorskietmateriale en afval te gebruik. ✓
  - Herwin afval✓
  - Gebruik herwinde verpakkingsmateriaal✓
  - Koop produkte wat bestanddele bevat wat herwin kan word✓
- (Enige 4) (4)
- 6.8
- Kostegebaseerde prysvasstelling: ✓ die entrepreneur bereken die verkoopprys deur al die koste wat betrokke is, bymekaar te tel✓ en dan 'n winsopslag by te voeg. ✓
  - Vraaggebaseerde prysvasstelling: ✓ die entrepreneur bepaal eers die prys wat die teikenmark bereid is om te betaal✓; hy/sy hou dan die produksiekoste so laag as moontlik sodat 'n wins steeds gemaak kan word. ✓
  - Mededinging-gebaseerde prysvasstelling: ✓ Die basis van hierdie prysberekeningstrategie is die prys wat deur die mededingers gevra word✓ Die entrepreneur moet besluit of hy sy verkoopprys hoër, dieselfde of laer as die mededinger se prys gaan vasstel. ✓
  - Premieprysvasstelling: ✓ Pryse van produkte is bokant die gemiddelde markprys✓ en sal vir die klante aandui dat die prys gebaseer is op kwaliteit. ✓
  - Waarde-vir-geld-prysvasstelling: ✓ As die standaardproduk goed vergelyk met soortgelyke produkte in dieselfde kategorie✓, sal jou prys nie veel hoër of laer as dié van jou mededingers wees nie. ✓
  - Onderkruipprysvasstelling: ✓ Die doel is om die goedkoopste in die mark te wees✓, dus moet die omset baie hoog wees sodat die besigheid 'n wins kan maak✓
  - Afroomprysvasstelling: ✓ Hierdie benadering word gebruik om 'n hoër prys vir 'n nuwe hoë-end- of eksklusiewe produk te stel. ✓ Die prys kan verlaag word wanneer mededingers die mark betree. ✓
- [Enige 2 – 1 punt vir die prysstrategie en 2 punte vir die beskrywing] (6)

- 6.9
- Die opleiding van ongeskoolde werkers sal die gehalte van die produkte wat hulle vervaardig, verbeter✓ en die teikenmark sal die kwaliteitsprodukte koop; sodoende dra hulle by tot volhoubare winsgewendheid. ✓
  - Die produktiwiteit sal verbeter ✓ – as werkers opgelei is, sal hulle die werk geniet en kwaliteit produkte produseer. ✓
  - Indien kwaliteit produkte geproduseer word, ✓ sal daar minder vermorsing van grondstowwe wees. ✓
  - Opleiding sal die werkers se selfvertroue verbeter✓ en moraal verhoog. ✓
  - Die kwaliteit van die werk sal verbeter✓ wat sal verseker dat die teikenmark die produkte sal koop/besigheid sal wins maak. ✓

[Die leerders moet die probleem identifiseer en iets nuuts genereer/iets nuuts aanbied (wat nie in die uittreksel is nie).]

(Enige 8)

(8)

[40]

TOTAAL:

200